

A Magyar Diaszpóra Tanács zárónyilatkozata

A Magyar Diaszpóra Tanács 2011. november 17-én tartotta alakuló ülését azzal a céllal, hogy a diaszpóra magyarsága az egységes magyar nemzet részeként fejtsse ki véleményét, tegyen javaslatokat, és hozza meg döntéseit a magyar-magyar kapcsolatok előmozdítása, a magyar nemzeti közösségek gyarapodása érdekében. A tanács történelmi együttműködést hozott létre a szétszórtságban élő magyar szervezetek között, közösséget teremtve az egyházak, a civil és kulturális szervezetek, egyesületek, valamint a cserkészeti képviselőinek bevonásával.

A Magyar Állandó Értekezlet X. ülésén a tanács elnökségi tagjainak egyetértésével elfogadott, *A magyar nemzetpolitika – A nemzetpolitikai stratégia kerete* című dokumentumban foglalt elveket irányt mutatnak a Magyar Diaszpóra Tanács munkája során. (...)

A magyar kormány hangsúlyozottan számít a diaszpórában élő magyar közösségekre, a befogadó államban felhalmozott szellemi potenciáljukra és kulturális örökségükre a világ magyarsága megbecsülésének és versenyképességének együttes megerősítése érdekében.

A Magyar Diaszpóra Tanács tagjai az alábbi elvekben és célokban állapodnak meg:

– Üdvözlük a tanács új tagjait, és kinyilvánítják nyitottságukat a szélesebb és mélyebb együttműködés irányában.

– Üdvözlük a Julianus-program elindítását, amelynek célja, hogy részletes kataszter készüljön a magyar tárgyi örökségről – épületekről, műalkotásokról, emlékművekről, emléktáblákról, utcákról, könyvtárakról, levéltárakról és múzeumokról – a magyar kultúra széles körű megismerhetősége érdekében. Egyetértnek abban, hogy egy ilyen jellegű egységes ismeretanyag a korszerű rendszerezése, bemutatása és felhasználhatósága tétele a magyarság értéktartó képességét tárja a világ elé.

– Fontosnak tartják, hogy a Magyarország elleni, sokszor politikai indíttatású támadásokat elhárítsák, tompítsák, és hozzájáruljanak az ország hiteles megítélésének helyreállításához.

– Kinyilvánítják, hogy továbbra is figyelemmel kísérik a magyar közösségek helyzetét a Kárpát-medencében.

– Megállapodnak, hogy a jövőben is kiemelt hangsúlyt fektetnek a magyar fiatalok identitásának erősítésére. Jó példának tartják a diaszpórában élő fiatalok esetében a *ReConnect Hungary – Magyar Birthright* programot, melynek célja, hogy a nyugati magyar fiatalok felmenőik származási országával kapcsolatba lépve családjuk múltját, illetve saját identitásukat jobban megértsék. A Kárpát-medencében hasonlóan jó példa a honismereti magyar mozgótábor.

– Támogatják a Külföldi Magyar Cserkészszövetség együttműködését a Kárpát-medencei magyar cserkészszövetségekkel és a nyugati magyar ifjúsági szervezetekkel annak érdekében, hogy a jövő nemzedékének erkölcsi stabilitása és magyarságtudata erősödjön.

– Ösztönzik a kontinentális ernyőszervezeteket arra, hogy fordítsanak figyelmet azon országokra, ahová a közelmúltban számos magyar vándorolt ki.

– Elismerik és támogatják a diaszpórában szolgáló egyházak munkáját a magyar közösségek megerősítése érdekében.

– Javasolják egy kataszter létrehozását, amely segítségével egy helyen lenne elérhető valamennyi ösztöndíj-lehetőség a magyar fiatalok számára.

– Támogatják a regionális ülések koordinációs szerepének megerősítését, amely segíti és ösztönzi az egyes diaszpórában tevékenykedő szervezetek közötti gyakorlati együttműködést.

– A szervezetek kijelentik, hogy segítik azt az információs munkát, amelyet a konzulok folytatnak az állampolgársági lehetőségek népszerűsítésében, illetve az állampolgárság kérvényezésében.

– Fontosnak tartják, hogy a kulturális kapcsolatok mellett a gazdasági kapcsolatok is megerősödjének, hogy Magyarország gazdasága ilyen módon is fejlődjön.

Budapest, 2012. október 8.

Isten örül népének, egyházának is

(Ézs 62, 6–7.10–12)

Divatos szokás napjainkban a keresztény egyházat kritizálni, sőt jó- vagy rosszindulatúan elmarasztalni. Fel kell vállalnunk őszintén, hogy ezek a megnyilvánulások olykor jogosak, máskor egyoldalúak, esetleg éppen a kritikát gyakorlók változtathatnának a helyzetben.

Éljünk egyetlen példával: miért nem hatékonyabb az egyház szolgálata az ifjúság soraiban, hogy jobban felismerjék helyüket a posztmodern világban, és rátaláljanak Krisztusra? – kérdezik a szóban forgó ifjúság szülei. Az ifjúsági munkának a hatékonyságával és szám szerinti eredményeivel sohasem lehetünk elégedettek, de nem a szülők biztatása és jó példája vezetheti a fiatalokat a gyülekezetbe, a Krisztus közelébe?

Igénk a zsidók babiloni fogságából való hazatérése után az elcsüggedt, reménytelen embereket akarja a próféta szavaival biztatni, bátorítani. Feszültségek között élnek. Miért maradtak némelyek távol, miért nem fogadják őket az itthon maradtak nagyobb örömmel?

Trito-Ézsaiás így emeli tekintetünket a Mindenhatóra: Örül nektek az Isten, övéi vagytok, hozzá tartozhattok. Ő akar gondoskodni rólatok. Ő akar megoldatlan kérdésekre választ adni, nehéz helyzetekben kiutat mutatni. Legyetek, éljétek jó reménységben!

Nem volt ez másként a reformáció idején sem. A középkori egyház erkölcsi romlottsága, pápáinak, papjainak feslett, kicsapongó élete egyre szélesebb körben vált ismertté. Ami a reformációban elindult, az az egész egyház megtisztulását, az igéhez való visszatérését jelentette. Nem egyik napról a másikra. Isten nem siet. Hagyja, hogy a dolgok kiforrják magukat, látásunk megérelmöljék.

Nem maradt tétlen, mint ahogy ma sem az. Mi is szívesen sürgetnénk, hogy egy új és reménység szerint jobb struktúrában szolgálhassunk, hogy a népegyház használta ruháit mielőbb levehessük, és a hitvalló egyház tiszta és új köntöskében hívogathassuk közösségeinkbe a még kívül állókat. Az egyház Ura pedig a népegyház recsegő-ropogó eresztékeit is tartja, hogy akik odatévednek, igazán rátaláljanak. Legyünk, éljünk jó reménységben! Isten örül népének, egyházának is.

Lehet, hogy nem oly gyors a ténykedése, mint ahogy mi szeretnénk. Lehet, hogy nem úgy történik minden részlet, ahogy mi elképzeljük. De Isten megtartja ígéreteit, ha minden kívánságunkat nem teljesíti is (*Bonhoeffer*). Fontos, hogy szavának legyen hangja, ígéretei meghirdetésére pedig teret és időt biztosítsunk. Ebből él az egyház.

Az imádság hangjának pedig nem szabad elnémulnia. Hiszem,

hogy Isten örül dicséretünknek, de mi még inkább örömmel találhatjuk benne. Hiszem, hogy Isten kérésünk és nógatásunk nélkül is megcselekszi, amit ígért, de nekünk van szükségünk arra, hogy bizzunk ígéretei beteljesülésében.

„Fogság” utáni helyzetünkben merjünk bízni a történelem Urának ígéreteiben, ha nem minden akként alakul is, ahogy mi elképzeltük! Ő megtartja szavát, és valóra váltja ígéreteit. Merjünk érte imádkozni. A társadalomban a magányosokért, a munkanélküliekért, a nehéz helyzetbe kerültekért, az együttélési normák érvényesüléséért. Gyülekezeteinkben a közönyösek megszólításáért, hogy átértékeljék döntéseiket, a konfirmandusokért, hogy nyitott szívvel s értelemmel fogadják a hit útján járás lehetőségét...

Isten hozza el a Szabadítót s vele az üdvökort. Nem az ember cselekedetei indítják őt döntésre, mert ő szuverén Úr. Akkor hozza el az üdvöt, amikor neki tetszik, s akkor küldi a Szabadítót, amikor jónak látja. S ez akkor is igaz, ha az ígékben olvasható Szabadítón mást értethetett a próféta, s visszatekintő módon értjük mi. A Szabadító érkezése és az üdv beköszönte nem földi világunkban való kérdés, de itt kezdődik a Szabadítóval való közösségben. Ez a „már nem” (a régi) és a „még nem” (a teljesség) feszültségében zajlik.

Isten biztatására szabad hallgatnunk. Azokat kell segítenünk a hazatérésre, akik még nem találtak vissza igazi otthonukba. Mindig a biztonságban levőknek kell a bizonytalankodókat döntésre segíteniük. Mindig az erősebbnek a gyengét. Akik a fogságban maradtak, akik a diaszpórában éltek, azoknak kell a hazahívó szót a kürtzengés és a trombita hangjának erejével megszólaltatniuk.

Minden gyülekezetünknek van belső magja: azok a testvérek, akik rendszeresen részt vesznek istentiszteleteinken, akik közül kerül ki a munkatársi közösség. Lelkésznek és a gyülekezeti magnak együttes küldetése, hogy a még távol levőket, a haza nem találtakat hívják, biztassák.

Csak az egymásra és Krisztusra talált közösség vonz, a mindig vitatkozó, társadalmi jelenségeinket visszatükröző egyház taszít. „Ó, de hány lélek bolyong messze szórva, / Mennyi pogány vár még a hívó szóra – / Gyűjtsd össze népedet, Szentlélek Isten!” – énekeljük gyakorta (ÉÉ 245.3).

Fel tette hát, azokért, akik bizonyosan haza akarnak találni! Segítsünk nekik mutatni és gyomlálni az ösvényt! Isten soha nem hagyja magára választottait, az egyházat sem. Örül választottainak, egyházának is.

D. SZEBIK IMRE

»AKI EGY EMBERT MEGMENT, EGY EGÉSZ VILÁGOT MENT MEG«

In memoriam Kulifay Imre

Kulifay Imre (1908–1986) néhai párizsi református lelkész a *Helytárlásért* oklevéllel tüntették ki augusztus 3-án, a *humánus napján*. A posztumusz elismerést – melynek odaítéléséről az Igaz Emberek Társaságának elnöksége dönt – a budapesti Holokuszt Emlékközpontban rendezett ünnepségen adományozták a *Raoul Wallenberg* születésének centenáriuma megelőző napon összesen tíz embermentőnek.

Az elismerés létrehozását az indokolta, hogy az izraeli Jad Vasem Intézet által adományozott Világ Népeinek Igaza kitüntetés (amelyet 1956 óta ítélnek oda azoknak a nem zsidó embereknek, akik életük kockáztatásával mentettek zsidókat a vézskorszakban) magyar embermentők már – túlélő szemtanúk hiányában – nem kaphatják meg.

Az elismerő oklevelet Kulifay Imre néhai lelkészünk unokaöccse vette át. Hangsúlyozzuk, hogy ez a kitüntetés büszkeséggel tölti el a párizsi református gyülekezetet is. Egykori lelképítőnkra hálával és elismeréssel emlékezünk mind-

annyian, akiknek megadatott, hogy ismerjük őt.

A kitüntetés kezdeményezője *Heddadné Nagy Anne Marie*, a Franciaországi Magyar Protestáns Református Egyház jelenlegi gondnoka volt. A megemlékezést még 2009-ben kezdeményezte azoknak a zsidó családoknak – szám szerint százháromnak – a kimutatásával (1927-től 1947-ig), amelyek az egyházi nyilvántartásban szerepeltek.

A párizsi magyar református egyház történelme a mai napig meglevő anyakönyvben szunnyad, az áttértek lajstromában pedig a zsidó családoké is megtalálható. Furcsa, hogy erről soha senki nem beszélt, erről nem szól írásos történelem, és nyomtatott bizonyítékok felkutatása sem sikerült. Feltehetőleg azért, mert mindent megsemmisítettek.

Kulifay nagytiszteletű úr hőiesen, saját és felesége életének kockáztatásával hivatalos magyar papírokat állított ki üldözötteknek. Hogy miért tette? Isten dicsőségére, keresztyén személyes meggyőződésből döntött így, emberszeretete és segítőkészsége vezérelte.

Túlélőkre sajnos nem találtunk. Tudjuk, hogy közülük igen sokan továbbmentek, szétszóródtak a nagyvilágban a szélrózsa minden irányába.

Kulifay Imre református lelkész a franciaországi és tengerentúli francia területek lelkészének nevezte ki Párizsba a Magyarországi Református Egyház Zsinata 1934. szeptember 1-jével. A második világháború előtt, alatt és után is felelősen, óriási energiát mozgósítva foglalkozott a zsidó és politikai menekültekkel, illetve a hadifoglyokkal.

Több mint háromezer hadifoglyot mentett meg Belgiumból, harmincegyezer-hatszázat Franciaországból. Megszervezte a hazaszállításukat, és ellenőrizte ennek végrehajtását. Ennyi embert sikeresen visszajuttatott a családjába és arra a Magyarországra, amely indoklása szerint nem állt háborúban Franciaországgal. Hasonlóképp segítette a menekülőket az 1956-os forradalom idején is.

Tetteinek magyarországi hivatalos elismerése még várat magára. HEDDADNÉ NAGY ANNE MARIE

EVANGÉLIKUSOK A VAJNASÁGBAN

Kalandozás a lutheránus végeken

In memoriam Dolinszky Árpád (1949–2012)

Szeptember 14-én kísérték utolsó földi útjára Dolinszky Árpád szabadkai evangélikus püspököt, a vajdasági magyar közélet egyik meghatározó alakját. Dolinszky Árpád a felvidéki Sajógömörön született. A pozsonyi hittudományi egyetem elvégzése után, a hetvenes évek végén költözött a Délvidékre, ahol előbb a kúlai, a nagybecskereki és a nagyikindai gyülekezetben végzett lelkesítői szolgálatot, majd 1981-ben esperessé, 1998-ban pedig püspökké választották. Talán a legfőbb érdeme, hogy az ő szolgálata alatt erősödött meg régi jogaiban az Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresztyén Egyház Szerbiában-Vajdaságban. Jelen írásunkkal, melyet még Dolinszky Árpád lektorált, ennek a – magyarországi olvasóink számára jórészt ismeretlen – régi-ónak a körképét kívánjuk adni evangélikus szemszögből.

A Vajdaságot, azaz Szerbia északi, 1918-ig Magyarországhoz tartozott részét páratlan nemzetiségi és vallási sokszínűség jellemzi. A régi Magyarország Délvidékének ez a része három nagy tájegységre osztható: Bácskára, a Bánságra és a Szerémségre, mely területekről kis túlzással azt is mondhatnánk, hogy nemzetiségi és vallási tekintetben olyan változatosak, mintha egész Délkelet-Európát látnánk – csak éppen kicsiben.

A török utáni, majd az azóta is folyton ismétlődő telepítési hullámok következtében gyakran egy falun belül is tucatnyi nemzetiség és számos felekezet él egymás mellett. Görögkeleti szerbek és románok, római katolikus magyarok, horvátok és bolgárok, görögkatolikus ruszinok élnek együtt ezen a tájon; mellettük pedig sokfelé evangélikus szlovákokat és magyarokat, kivételesen pedig még lutheránus németeket, sőt montenegróiakat is találunk.

A Vajdaságra olyannyira jellemző kulturális és nyelvi sokszínűség tehát az itt élő evangélikusságot különösen is jellemzi. A déli-

pedig az alföldi Békés vármegyéből származtak el a Délvidékre.

Szlovák telepések az 1760-as évektől az 1900-as évek elejéig érkeztek a Dél-Alföldre, és eleinte Bács környékén, később a Temesközben, legutóbb pedig a Szerémségben alapítottak falvakat. A 19. század elején épült, tekintélyes nagyságú templomaik – például Petrócön, Antalalván vagy Ópázován – nemcsak építészeti szempontból rokonságot alföldi mezővárosaink református templomaival, de méretükben is veteksznek velük.

A szlovákok kisebb falusi templomai is megkapóak, szép példákat láthatunk a dél-bácskai Kiszácson, Liliomoson és Kölpényben vagy a bánsági Nagyzersebetlakon, Hertelendyfalván és Istvánvölgyön, illetve a szerémségi Erdővégen. A Szerémségre egyébként a szerényebb méretű imaházak a jellemzőek, amelyeknek pusztán megléte is szépen fejezi ki, hogy a szórványban élő csöppnyi közösségek mennyire ragaszkodnak hitükhöz és nyelvükhöz.

Sokat elárul a délvidéki magyar evangélikusság még diaszporiku-

evangélikus egyházközösség. A falu mívés szöszékkoltárral büszkélkedő temploma 1824-ben épült. Toronyórájának érdekessége, hogy a nagymutató mutatja az órákat, a kicsi a percekét.

Szabadka városában található a másik igazán élő evangélikus gyülekezet, ahol magyarul folyik az istentisztelet Szerbiában. *Kosztolányi Dezső* szülővárosának evangélikusai méltán büszkéek rá, hogy százötven éves templomuk előtt 2007. október 31-én a reformáció 490. évfordulójának emlékére sikerült kialakítaniuk a Reformáció terét a két nagy reformátornak, *Luther Mártonnak* és *Kálvin Jánosnak*, valamint a helyi evangélikus egyház első gondnokának, Szabadka történetírójának, *Iványi Istvánnak* a mellszobrával.

A szabadkai templom mellett találjuk az *Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresztyén Egyház Szerbiában-Vajdaságban* nevet viselő egyház püspökségének épületét is, amelyet a magyarországi kormány anyagi támogatásával 2006-ra teljesen felújítottak.

A felekezetek és nemzetiségek közötti együttműködésre, illetve sajnos a közöttük lévő konfliktusokra is láthatunk jellemző eseteket, ha a délvidéki egyházközösség történetére tekintünk.

A bácskai Kúlán találjuk a legszébb példát, ahol a magyar evangélikusok és reformátusok a 19. század közepén nemcsak közös imaházat építettek, de mindmáig közös istentiszteleteket is tartanak.

Nem messze Kúlától, Óbecsén 1896-ban a német és magyar evangélikusok, illetve reformátusok is közösen, mégpedig „fele-fele költség hozzájárulásával” építettek templomot mint „szövetségben, békés egyetértésben levő testvérfelekezetek”. Templomuk érdekessége, hogy építésére a legnagyobb adományt maga *Ferenc József* király tette, amint ez az alapítás körülményeiről tudósító márványtáblán olvasható.

Az óbecsei protestáns közösségek együttműködésének jelképi megfogalmazása a templom tornyán látható: a református templomok csúcsán megszóított betlehemi csillagból a hagyományosan az evangélikus templomokat jelölő kereszt nő ki.

Újvidék és Nagybecskerek magyar evangélikusai manapság a helyi református egyházközösség szolgálatát vehetik igénybe, ennek viszont szomorú előzményei vannak. Eredetileg a nagyobb városokba beköltözött, különböző származású – magyar, német és szlovák ajkú – evangélikusság a Délvidéken közös templomokat használt. Ám a háború végétől a németekkel együtt a magyarok is jogfosztottá váltak, így szomorú fejlemény, hogy Nagybecskereken és Újvidéken ezekben a templomokban napjainkban kizárólag a szlovák közösség tarthat istentiszteletet.

Az újvidéki evangélikus egyházközösség megalakulásától gyva háromnyelvű volt, ám az 1944-es esztendő után, a német hadsereg visszavonulásával a várost sok német evangélikus család hagyta el, így a gyülekezet többségben magyar ajkúvá vált. De miután 1947-ben a templom tulajdonjogát a szlovák

evangélikus egyház kapta meg, a magyar evangélikusokat kizárták az egyházi életből. A következményeket a szlovák püspök 1977-ben így írta le: „Mára a német evangélikus gyülekezetéről Újvidéken – és hasonlóképpen a magyarról – nem mondhatunk semmit, belőlük csak töredékek maradtak.” Többé-kevésbé hasonló helyzet állt elő, csak jóval később, Nagybecskereken is. Az út- és helyjelző tábla felirata egyértelműen mutatja: „Szlovák templom”.

Bár mindig is békében éltek együtt evangélikus szlovákok és bukovinai székely származású református magyarok a dél-bánsági Pancsovához tartozó Hertelendyfalván, mégis az együttműködés hiányának kissé komikus példájával találkozunk a településen. A 20. század elején egyidejűleg, egymástól mindössze néhány méter távolságra építették föl teljesen egyforma méretű és stílusú két külön templomukat.

Ha dióhéjban össze akarjuk foglalni mindazt, amit érdemes tudni az egykor népes és virágzó délvidéki német evangélikusságról, és azt is, hogy mi maradt belőle, akkor sajnos szinte elég is, ha a verbázi evangélikus gyülekezet történetét, illetve a templom körül manapság zajló közösségi életet áttekinjük.

A török alatt elnéptelenedett település (Orbáspalotája) a 18. század elején ortodox szerbekkel, később görögkatolikus ruszinokkal, a század végén pedig evangélikus, majd református németekkel települt újjá Ó-, illetve Újverbász néven. A svábok a két, lassanként egybeépült településen fölépítettek templomaikat, majd evangélikus gimnáziumot alapítottak, diakonisszaházat építettek, később árvaházat tartottak fenn, amelyeket egészen a második világháború végéig működtettek. A Kárpát-medencében az első között, 1931-ben egy teljes alakos Luther-szobrot is állítottak Újverbászban, az evangélikus templom előtti téren. (Az evangélikus identitás és a német nemzet tudat szoros kapcsolata mutat, hogy a legelső magyarországi Luther-szobor is egy délvidéki sváb falu, a nem messzi Tiszai Istvánfalva evangélikus temploma előtti teret díszítette 1912-es felavatásától 1944-es lerombolásáig.)

A német ajkú hívek számának megcsappanása után az egykor svábok által lakott településeken a helyben maradt magyar ajkú gyülekezeti tagokra hárult a közösségek újjászervezése, a megmaradt templomok, egyházi épületek karbantartása. Ez – Verbászhoz hasonlóan – a legtöbb helyen erőn felüli feladatnak bizonyult, így ezek az épületek sajnos több településen romossá és elhagyottá váltak.

De szerencsére van pozitív példa is: Bácsfeketehegyen, ahol 1953-ban az evangélikus templomot magtárrá alakították át, ötvenöt évvel méltatlan használatba kerülése után sikerült felújítani, így ma újra régi fényében áll – Isten dicsőségére és a hívek épülésére.

KURCZ ÁDÁM ISTVÁN

A vajdasági evangélikus egyházszervezet

Az első világháború végéig a Vajdaság területén élő német, magyar és szlovák ajkú gyülekezetek természetesen a Magyarországi Evangélikus Egyházhoz tartoztak.

Trianon után a királyi Jugoszláviához került egyházzrész egy nemzetiségek feletti „Egyetemes Evangélikus Egyház” megszervezését tűzte ki célul. Ám 1921-ben a szlovák ajkú gyülekezetek Ópázován megalapították nemzeti evangélikus egyházukat, hogy a szlovák nép megőrizhesse „evangélikus hitét, anyanyelvét és az ősök örökségét”. Így a királyi Jugoszláviában, illetve a Vajdaságban két egymástól teljesen független és önálló evangélikus egyház jött létre: a szlovák és a „német” – utóbbi kötelékébe tartoztak a magyar ajkú gyülekezetek is.

Bár 1945, illetve a németek elűzése után a magyar többségűvé vált felekezet nevéből elhagyták a „német” jelzőt, az egyház különállása a szlovák egyháztól nem változott. Annak ellenére sem, hogy a szlovák egyház a tőle független magyar ajkú gyülekezeteket saját egyháza magyar esperességének tekintette, és kísérletet tett a magyar evangélikus egyházzal való egyesülésre. A tulajdonképpen beolvastási szándékkal készült terv szerencsére nem sikerült, így Szerbia területén ma is két egymástól független, önálló evangélikus egyház létezik: az *Ágostai Hitvallású Evangélikus Keresztyén Egyház Szerbiában-Vajdaságban*, melynek püspöki székhelye Szabadka, és az *Ágostai Hitvallású Szlovák Evangélikus Egyház Szerbiában*, melynek püspöki székhelye Újvidék.

Mindkét egyház államilag elismert, jogfolytonossággal bíró történelmi egyház, és mint ilyen, be van jegyezve Szerbia Vallásügyi Minisztériumának nyilvántartásába.

déki lutheránusok apró és nagyobbacska közösségeit a legkülönbébb történelmi múlt, illetve nyelvi háttér teszi változatosabbá, mely sokféleség gyakran egyazon gyülekezet tagjai között is megvan.

A második világháború vége, tehát az itteni németesség elmenekülése, illetve kitelepítése óta a vajdasági evangélikusság messze legnépesebb csoportját a szlovák lutheránusok alkotják. Őseik a felvidéki Árva, Trencsén, később

sabb helyzetéről, hogy az a település, ahol a legnagyobb arányban élnek evangélikus magyarok, egy kis falu, Bajsa, ahol a közel kétezzer katolikus és ortodox lakos jelentős létszámfölényben van az ötszáz evangélikussal szemben. A település lakóinak ősei evangélikus szlovákok, református és katolikus magyarok, valamint görögkeleti szerbek voltak. Idővel azonban a szlovákok nyelvüket, a református magyarok pedig vallásukat adták fel, így alakult ki a mára magyar többségűvé vált Bajsán a magyar ajkú

Tarts meg, Urunk, szent igédben

2. Úr Krisztus, láttasd hatalmad, Ki minden urak Ura vagy! Te véd meg árva népedet, Hogy dicsérhessen tégedet!

3. Jer, vigasztaló Szentlélek, Adj egyetértést népednek! Állj mellénk a végső órában, Vígylj életre halál után!

E.É. 255. – Luther Márton 1483–1546. 1541-ben írta, amikor Budavár elesett.

A keresztény egyházak együttműködése az összmagyarság érdekében

A kereszténység a történelembe való belépése óta mindig „színeződött” aszerint, hogy milyen nép körében vert gyökeret. Az ókorban más és más színt mutatott a görög meg a latin, azután meg a szír és az egyiptomi kereszténység. Más formát nyert, amikor a germánok nagy tömegei a maguk jellegét kezdték érvényesíteni a latin örökséget továbbá származtató itáliai kereszténység mellett. Ma is megfigyelhetjük a különbséget: nemcsak a felekezetek szerint mutatnak az egyházak más és más jellegét, hanem sajátos módon színeződnek népek, nemzetek szerint is. Eszerint van „magyar” kereszténység is. Persze nem elvontan, mint valami felekezetek fölött álló, „egyszínű” kereszténység, hanem mint a felekezetek, magyar összefüggésben: a magyar egyházak sajátos színeződése.

PÁTKAI RÓBERT

A magyar történelmi egyházak magyarsággal kapcsolatos, meghatározó szerepe evidens. Elégséges *Szent István* döntésére utalni. Uralkodása alatt a magyar nép szinte intézményesen lett keresztény. Ez, mint ismeretes, kettős következménnyel járt: az egyik teológiai, a másik társadalmi és politikai jellegű. A kereszténnyé vált magyar nép akkor lett önálló nemzet és szervezett állammá. A Szent Korona voltaképpen e kettő belső összetartozásának a szimbóluma.

Kétségtelen, hogy a Szent István-i döntés a középkori *Respublica Christiana*, a keresztény népek közösségébe helyezte népünket. A kor jellegének megfelelően olyannyira vált egymásra hatóvá a vallási, társadalmi és politikai gondolkodás és cselekvés, hogy a *sacrum* és a *profanum* kölcsönösen egybefonódott, és megindította a magyarság életében is a lelki és világi hatalom századokon át tartó küzdelmét. Ennek *Nagy Konstantin* óta hagyományai vannak. A korai középkorban ez szükségszerű volt, mert az egyház volt egyedül képes a társadalmi élet számos feladatát megszervezni és ellátni.

Ma viszont az újkor szekularizációs, merőben a világi eszméinek hatására újra át kell gondolnunk a kettő – a szent és a profán – közötti különbséget, illetve az egymáshoz való kapcsolatos viszonyukat. Nevezetesen azt, hogy mi az elsődleges – mondjam így: missziói – feladata az egyháznak, és hogy milyen összefüggésben beszélhetünk az egyházak magyarságot szolgáló vagy éppen mentő tevékenységéről.

Tételek az, hogy a történelmi egyházak mindig is *felelőséget* éreztek a magyar népért, jövőjéért, boldogulásáért. Még akkor is, ha ez igen sokszor egymás ellenében történt. Itt talán helyénvaló egy pillanatra összevetni a 16. századot a nemrég mögöttünk hagyott 20. századdal. *Gombos Gyula* az összehasonlítást egy helyütt így fogalmazta

meg: „Újkori századaink közül a 16. és a 20. század hozta reánk a legsúlyosabb csapásokat.”

Akkor, a 16. században a mohácsi vész hátterén a reformáció és ellenreformáció egymásnak feszülése volt a kérdés. Ebben a kuszált helyzetben nem volt nagyobb nemzeti feladat, mint a hitet erősíteni és a reménytelen csüggedéstől megóvni a magyarságot. Ezt – mint Istentől kapott feladatot – az evangélikus (tágabban protestáns) prédikátorok a sok nyomorral és szenvedéssel küzdő magyar népük szolgálatában ismerték fel. Az evangélium üzenetét az akkori ember számára hihetetlen korszerűséggel hirdették.

Az akkori katolicizmus nagy teherterhelésnek bizonyult, hogy történelmi okok miatt a főpapság hozzá volt kötve egy magyarságtól életidegen uralmi rendszerhez és társadalmi szerkezethez. Kiemelendő azonban *Pázmány Péter* esztergomi érsek ellenreformációja, aki a hit harcát ugyancsak személie fegyverekkel kívánta megvívni. Magyar hazafiságához kétség nem férhetett, beszédeiben és prédikációiban népe megértése és vigasztalása jelentkezik.

A 20. század traumasorozata számunkra a trianoni békediktátummal kezdődött, és a szovjet megszállás negyven évvel tetéződött. Romlásunk megannyi vetülete ide vezethető vissza.

Az egyházak belső változása, egymás felé fordulása és újfajta eszmélődésünk nyomán eljött az ideje annak, hogy most már ne csak az egyházak *felelőségéről* szölgünk, hanem egymást értve – vagy legalábbis egymást kölcsönösen megértve igyekezve – *együttműködésüknek* a kérdését is vessük fel, és mérlegeljük ennek teológiai és gyakorlati lehetőségeit.

Az említettek alapján teszek kísérletet arra, hogy a szórványmagyarság példáján tájékozódva közelítsem meg témámat, a keresztény egyházak együttműködését az összmagyarság érdekében.

Általános megállapítással kezdem. Köz hely, hogy minden harmadik magyar a nemzetállam határain kívül él. Ahogy azonban a gyakori ismétlés nem teszi igazgá a valótlann állítást, éppúgy nem érvényteleníti a valós tényeket sem. A határon túli magyarsághoz, a nemzet egyharmadához a nyugati, szórványban élő magyarok is hozzátar-

toznak, annak lényeges részét képviselik. Egy fontos politikai különbségtétellel: mi ugyanis nem alkotunk nemzeti kisebbséget. Bevándorlók vagyunk, a befogadó országban belül semmi sem jogosít bennünket nagyobb autonómiára, mint arra, hogy magyarságunkhoz ragaszkodjunk, hogy a befogadó országnak járó állampolgári hűség mellett megőrizzük sajátos magyar kulturális örökségünket, nemzeti szokásainkat, hagyományainkat.

Politikailag a legmeghatározóbb az, hogy bármilyen intenzitással éljük is meg a magyarsághoz való tartozásunkat, azzal azonosítva magunkat, a befogadó ország soha sem élhet azzal a gyanúval, hogy területi vagy bármiféle egyéb veszélyt jelentünk az adott nemzeti társadalomra. Így hát, ha még olykor találkozunk is előítélettel, „ötödik hadoszlop” senki sem lát bennünk.

Ugyanakkor, az érem másik oldalát nézve, a nyugati magyarság nincs úgy önvédelemre kényszerítve, mint például a felvidéki, erdélyi vagy a vajdasági, magában rejtve az elkényelmesedést és az egymásért való felelősségérzés elvi síkra terelésének veszélyét. A nyugati magyart nem köti az egytömbben élők társadalmi kohéziója, így hát a magyarsághoz fűződő kapcsolatainak megőrzésében és fejlesztésében a magyar intézményeknek van nagy szerepük, kiemelten is az egyházaknak és a lelkeseknek.

A kivándorlási hullámok bármelyikét tekintjük is – az 1861 és 1914 közöttit, az 1918–1948-as időszakot, végül az 1956 utáni menekült-hullámot –, világossá válik, hogy bár számos egyesület és mozgalom volt képes bizonyos részfeladatok megoldására, de egyedül és kizárólag a *magyar egyházak közösségei és lelkészei* képezték azt a hálózatot, amelyre – országhatároktól függetlenül – a legkülönbözőbb problémák megoldásában mindig számítani lehetett. A magyar egyházak Nyugaton pótolhatatlan és meghatározó szerepet töltenek be nemcsak a hitéletben, hanem a magyar nemzeti közösségek önazonosságának megőrzésében és a sajátosan magyar kultúra megélésében. Ezen a téren a nyugati magyar egyházak közötti együttműködés példamutató.

A magyar kultúra *par excellence* valóságos kultúra. A történelem folya-

mán nemzeti és egyházi közösségeink nemegyszer szoros egységet alkottak egymással. Történelmünk számos nagy alakja – Szent Istvántól *Rákócziig* és *Széchenyiig* – hívó keresztény. Nemzeti irodalmunk jelentős alkotásai a *Halotti beszéd* és az *Ómagyar Mária-siralom* óta a mai napig – *Babits* és *Pilinszky*, *József Attila*, *Radnóti* és *Illyés* költészetén át – ezer szállal kötődnek a hit és a vallásosság kérdéseihez. Valóban alig hihető, hogy volna kultúra, amely ennyire magán viselné mindkét konfesszió szellemének alakító erejét.

Döntő jelentőségű volt nemzetközi, de magyar egyházi szempontból is, hogy a római katolikus egyház a II. vatikáni zsinattal bekapcsolódott a protestáns és az ortodox egyházak ökumenikus mozgalmába. Az áldott emlékű, zsinatot összehívó *XXIII. János* pápa már nem élt, amikor 1964. november 24-én kihirdették a zsinaton az ökumenizmusról szóló határozatot.

Ezen egyházi döntés sokkal inkább befolyásolta a nyugati magyar egyházak egymáshoz való viszonyát, mint a hazai egyházak közötti kapcsolatot. Ennek egyik oka az volt, hogy a kommunista rendszer nem látta szívesen az erősödő egyházi közéletet. Szívesebben dolgozott – egyszerűbb volt számára – a katolikus „papi békemozgalommal”, a református „szolgáló”, illetve az evangélikus „diakóniai” teológiát képviselővel. Ezek, mint ismeretes, a politikai konformizmus és túlélés jegyében születtek. Nem is mindig a petárdaszerűen pufogtatott szövegekkel volt a baj, hanem azzal a helyzettel, amellyel az egyházak békét kötöttek.

Ebben az írásban nyilván nem feladatam a II. vatikáni zsinat magyarországi hatásának vagy éppen a határon túli egyházak eredményeinek vagy eredménytelenségeinek kutatása. Ehelyett egy nyugat-európai példát szeretnék említeni annak szemléltetéseképpen, milyen teológiai megfontolások nyújthatnak alapot az ökumenikus párbeszéd folytatására, és milyen lehetőségei vannak a gyakorlati együttműködésnek. Mert számomra nem kétséges, hogy a történelmi magyar egyházak csak akkor tudnak a magyarság érdekében együttműködni, ha testvéri módon szót tudnak érteni egymással.

Nos, Stuttgartban 1967-ben, víz-

kereszt ünnepén adták ki a következő című dokumentumot: „Magyar Ökumenikus Nyilatkozat. A külföldi magyar római katolikus és evangélikus ökumenikus bizottság közös nyilatkozata.” Az európai magyar ökumenikus találkozók esetleges és időhöz kötött nyilatkozataitól eltekintve ez az egyetlen komoly dokumentum e területen. Érdeme az, hogy – a II. vatikáni zsinat frissítő hatására – nem kendőzte el a közös gondolat, a megszüntetésük érdekében erőfeszítéseket helyezett kilátásba, és további közös, gyakorlati együttműködést szorgalmazott. A nyilatkozat érdemi szerzője *Békés Gellért* római egyetemi tanár és *Vajta Vilmos*, a Lutheránus Világszövetség akkori teológiai igazgatója volt.

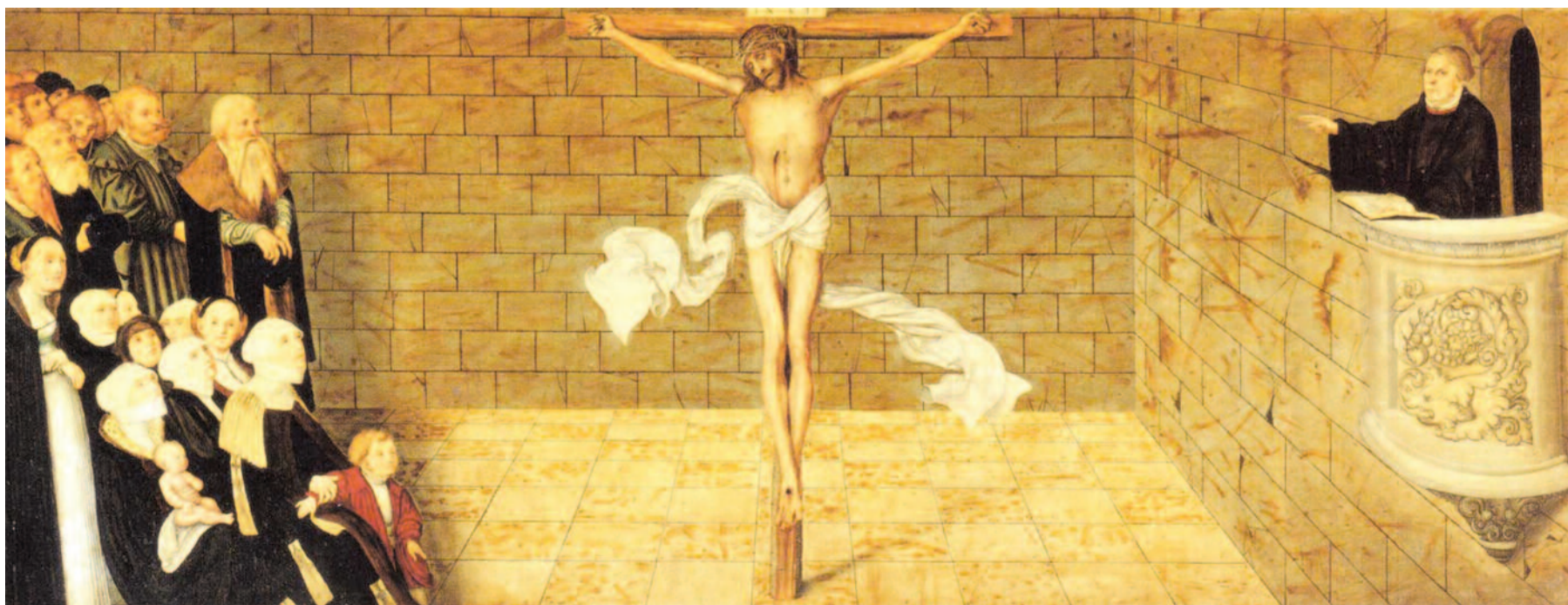
Befejezésül néhány zárógondolat.

„Lényeges történelmi változást jelent az egyház életében az a tény, hogy a 20. században a többségi egyház helyzete teljesen megváltozott. Helyébe a kisebbségi vagy szórványegyház lép. A Nyugat kereszténységét nemcsak az ateista ideológiák támadták meg, hanem a szekularizáció folyamata is, amely feleslegessé tette a szokáskeresztényeket, és a hitvalló keresztények számára utat nyitott. A 20. század problémáival, magyar sorskérdéseinkkel Krisztushoz kötött lelkiismerettel és hittel kell szembenéznünk, különben krízishelyzetbe kerülünk. A Krisztusra tekintő hit azonban az egyház küldetésadatának megújulását jelenti.” (Vajta Vilmos)

Az öntudatos Krisztus-hívók szolgálatának sokfélesége fogja a jövő egyházát hordozni és ebben a Krisztus-forrásban a jövő egyházának egységét is megmutatni. Az egység utáni vágy és cselekvés azonban nem törekedhet holmi homályos felekezeti közösiségre, sem szervezeti vetület nélküli lelki egységre.

Az egyház és benne a magyar történelmi egyházak feladata nem az, hogy magyar nemzeti álmokat vagy éppenséggel politikai célokat valósítsanak meg, hanem hogy az egyház egyház maradjon, vigasztaló és kritikus szavát hallassa. Így tudja igazán betölteni küldetését az összmagyarság és a szórványmagyarság érdekében.

A szerző az Egyesült Angol Nyelvű Evangélikus Egyház nyugalmazott püspöke (London)

Id. Lucas Cranach oltárképe a wittenbergi városi templomból (részlet) – A prédikáló Luther és Krisztus ábrázolása

Hírek, kitekintés

Münster, Németország. A keresztények számára a Római Birodalomban segítette az üldözés elviselését az, hogy püspökeik hatalmas „levelezőhálózatot” építettek ki. Ez tette lehetővé, hogy tapasztalataikat gyorsan közöljék egymással, figyelmeztessenek a veszélyekre, és taktikai utasításokat adjanak az üldözések kivédésére. Ez lehetett az ókor „on-line hálózata”, amely nem utolsósorban a keresztény teológiát is terjesztette és erősítette. Erre a megállapításra jutott az egyik kutató az egyházatyák levelezését tanulmányozva.

Nanking, Kína. Az itt működő, Amity Printing nevű nyomda a világ legnagyobb biblianyomató üzeme. 1987-ben alapították a Bibliaszövetségek Világszervezetének közreműködésével, azóta több mint nyolcvanmillió példányban hagyta el a nyomdát a Szentírás.

Sanghaj, Kína. Egy európai megfigyelő szerint vasárnaponként több keresztény ül a kínai templomokban, mint egész Európában összesen. A kínai lakosságának csupán három-négy százaléka keresztény, de számuk évenként egymillióval növekszik. Ez arra is visszavezethető, hogy Kínában minden keresztény hívő misszionáriusnak érzi és tudja magát, és másokat is igyekszik megnyerni Krisztus ügyének. Az országban valószínűleg több tagjuk van az egyházaknak, mint az uralkodó Kínai Kommunista Pártnak.

Bagdad, Irak. A háború előtt csaknem kétfélmillió keresztény élt az országban, ma azonban már csak körülbelül négyszázazere tehető az otthon maradtak száma. Állandó rettegésben élnek, istentiszteleiket vagy titokban, vagy katonai őrizet mellett tartják, mert iszlám szélsőségek bármikor megrohanhatják és megölhetik őket.

Vatikánváros. Újra reménykednek a római katolikus hívők. Egy Romániában tárgyaló nem papi közösségnek írt levelében a pápa azt üzentte, hogy a laikusok nem csupán munkatársai a papoknak, hanem „az egyház létéért és munkájáért a papokkal együtt kell felelősséget vállalniuk”. A továbbiakban azonban azt is körülrta, hogy ez elsősorban a társadalmi igazságság kiharcolására vonatkoznék.

Würzburg, Németország. Újabb kegytárgy került a Jézus Szíve-

templomba: *II. János Pál* pápa egy vércseppje, amelyet egyik öltönye szövetén találtak. Bekeretezik, és a templom kegytárgyai között foglal majd helyet a Krakóból érkezett ajándék.

Edinburgh, Skócia. A skót római katolikus püspökök pásztorlevelében élesen bírálták a kormányt az azt a tervét, hogy engedélyezné az egyneműek házasságának legalizálását. A püspökök internetes honlapot terveznek, amelyben tanácsokat kívánnak adni a zavarokkal és tanácstalansággal küzdő „jövendő apáknak és anyáknak”.

Latrun, Izrael. A trappista kolostor falára szélsőségek ezt mázolták: „Jézus majom volt.” A hatóságok két felosztott illegális zsidó település volt lakóira gyanaksznak, akik így akartak bosszút állni (?) telepük lerombolásáért. Hat hívő zsidó férfi pár nappal később szegyenében lemosta a gyalázkodó feliratot. Az eset nem egyedi jelenség Izraelben: februárban a jeruzsálemi görög ortodox kolostor falán is uszító firka jelent meg: „Halál a keresztényekre!”

Berlin, Németország. Egy felmérés szerint az ország minden harmadik polgára vállal önkéntes munkát, főleg szeretetintézményekben, iskolákban, egyházi közösségekben. Az elmúlt tizenkét év alatt tetemesen megnőtt a számuk, főleg az aktív nyugdíjasoknak köszönhetően.

Florida, Egyesült Államok. Kártérítést követel az izraeli repülőársaságtól egy turista hölgy: hiába foglalta le előre a repülőjegyet, nem foglalhatta el a helyét, mert a mellette ülő széken egy ortodox rabbi ült volna, aki tiltakozott egy asszony szomszédsága ellen, a légitársaság pedig neki adott igazat. Az sem segített, hogy a hölgy a szóban forgó ülést kifejezetten orvosi utasításra hivatkozva kérte.

Wiesbaden, Németország. Az országban január óta közel négyezer gyermek jött fogyatékkal a világra, mert édesanyja a terhesség alatt mértéktelenül fogyasztott alkoholt. 19 500 gyermek pedig egyáltalán nem jött világra.

Pewsey, Anglia. A Barnabas Alap nevű szervezet üldözött keresztényeket segít. Nemrégiben közzétett jelentése szerint a Közel-Keleten, tulajdonképpen szülőföldjén hamarosan kiirtják a kereszténységet. A nyugati sajtó

által szépitve „arab tavaszak” nevezett véres felkelések nyomán iszlám szekták és csoportok kerültek hatalomra Egyiptomban, Líbiában és Tunéziában, ami rosszat sejtet. Marokkóban és Algériában ugyan (még) csend van, de a hangulat hamar a keresztények ellen fordulhat, akárcsak az úgynevezett Golf-államokban. A szíriai háborúban is két front között órlódnak a keresztények: *Asszad* elnök bukása a keresztényüldözések kezdetét is jelentené.

Washington, Egyesült Államok. Az ország második legnagyobb lélekszámú egyháza a metodista egyház. Jelenleg 7,7 millió tagja van, világszerte pedig 70 milliót számlál.

Tel Aviv, Izrael. A helyi egyetem tanulmányi központot hoz létre, amely a három egyistenhívő vallás – a zsidóság, a kereszténység és az iszlám – egymás általi jobb megismerését szorgalmazná. Az igazgató szerint ijesztően kevés ismerete van a zsidó lakosságnak a kereszténységről, s az iszlámot is alig ismerik a zsidók és a keresztények.

Hannover, Németország. Általános, egyre gyorsuló mértékű elvállalatlanság fenyegeti a német nyelvterületen élő lakosságot. A Gallup Intézet felmérése szerint hat év alatt Németországban 9%-kal csökkent a magukat vallásosoknak tartók száma, Svájcban 21%-kal, Ausztriában 10%-kal.

Zürich, Svájc. Szociológiai kutatás figyelmezteti az egyházakat, hogy az általuk használt vallásos fogalmak – mint *Isten, teremtés, megváltás* – alig érthetőek a mai emberek számára, nem tudják elhelyezni ezeket a gondolatvilágukban. Az egyházaknak a hit megtapasztalásából kell kiindulniuk, hogy ezekből a tapasztalatokból új, modern fogalmak keletkezzenek – javasolják a kutatók.

Berlin, Németország. Az Evangélikus Szövetség (EKD) nemrégiben közzétett statisztikája szerint az ország lakosságának kerek harminc százaléka tartozik a római katolikus egyházhoz, huszonkilenc és fél százaléka az evangélikus egyházakhoz. A nyugati lakosság hetven százaléka van egyházi kötődése, míg a keleti területeken, a volt Német Demokratikus Köztársaságban csak a népesség huszonöt százaléka. Ezek szerint „jó”

munkát végzett az ateista rendszer keleten...

Chisinau, Moldova. Ortodox keresztények a moszkvai pátriárkától kérik *Vladimir* metropolitájuk hivatalból való elmozdítását. Szemére vetik, hogy nem akadályozta meg „a homoszexuálisokat és egyéb kisebbségeket” egyenlővé tevő parlamenti törvény meghozatalát. Egy nagyszabású tüntetés pedig ötvenhárom olyan országgyűlési képviselő egyházból való kiközösítését követelte, aki e mellett a törvény mellett voksolt.

Limassol, Ciprus. Az orosz ortodox egyház feje, *Kirill* pátriárka látogatást tett a szigeten, hogy felemelje szavát a politikai egyesítésért. Tiltakozott az ellen, hogy a török kormány az általa elfoglalt szigetrészen megtiltotta ortodox papok lelkipásztori látogatását. A török részen hatvanezer orosz gyökérű ortodox él, nekik így nincs lehetőségük lelkipozásra.

Berlin, Németország. Erőteljes nyílt levélben adott hangot sajnálkozásának az Orosz Ortodox Egyház Németországi Kerületének vezetője, hogy egyetlen német politikus (a kancellárt is beleértve) sem fejezte ki együttérzését, amikor vallásgyalázó nők megszenteltették a moszkvai Megváltó Krisztuskatedrális. Az ennek helyén álló egykori katedrális 1931-ben a szovjethatalom lerombolta – a többi 56 ezer ortodox templommal együtt –, amikor pedig újjáépítették, a kommunizmus mártírjai emlékére szentelték. A püspökök el tudják képzelni, hogy milyen kórusban tiltakoztak volna a német politikusok, ha a buchenwaldi haláltábor, a berlini zsinagógát, a kölni mecsetet vagy a nácizmussal szembeni ellenállás emlékéét őrző plőtzenisei emlékhelyet gyalázták volna meg...

Összeállította: G. I.

Adományok

Az *Útitárs* nyomda- és postaköltségére a legutóbbi szám óta a következő adományok érkeztek:

- Svájci magyar nyelvű protestáns gyülekezetek – 500 CHF
- Biszкуп Margit – 50 EUR

Köszönjük a támogatást! Lapunk kiadásának és postázásának költségeihez szeretettel várjuk olvasóink támogató adományait a Magyar Evangélikus Konferencia, Budapest, Raiffeisen Bank 12010886-00146767-00100002 számlaszámra. (Külföldről: HU 43 1201 0886 0014 6767 0010 0002)

Magyar evangéliumi lap
Megjelenik hatszor egy évben

Kiadja a Magyar Evangélikus Konferencia (Maek)
1088 Budapest, Puskin utca 12.
(telefon: +36 / 1/338-2302)

Felelős kiadó: Pröhle Gergely elnök
Felelős szerkesztő, megrendelés, információ:
dr. Lackner Pál
(telefon: +36 / 20/824-4616, e-mail: maek@lutheran.hu)

A lap ingyenes, a nyomda- és postaköltségre adományokat kérünk és elfogadunk.
Bankszámla: Magyar Evangélikus Konferencia, Budapest, Raiffeisen Bank
Bankszámlaszám (belföldről): 12010886-00146767-00100002
(külföldről) IBAN: HU 43 1201 0886 0014 6767 0010 0002
SWIFT: UBRTHUHB

HIRDETÉS

DIGITALSTAND

www.digitalstand.hu

Olvassa az Evangélikus Élet digitális változatát!

Válogasson az első magyar platformfüggetlen online újságstand kínálatából, olvasson számítógépen, táblagépen vagy okostelefonon!

www.digitalstand.hu

Csatlakozzon hozzánk a Facebookon is!

